

Galí i Mallorca

Jaume Oliver i Jaume

Malgrat hagin estat estudiades la vida i l'obra d'Alexandre Galí amb cura i detall, no sempre ha estat mereixedor d'especial atenció un episodi de la seva biografia —de la biografia familiar— que el relaciona amb Mallorca. Es tracta de la residència a l'illa durant uns cursos al final de la dictadura de Primo de Rivera —ara fa una seixantena d'anys— de Josefa Herrera, esposa de Galí i inspectora d'ensenyament primari, que hi fou desterrada de la llengua catalana a l'ensenyament a Catalunya.

Tenim una referència d'aquest fet es un article publicat per Pierre Bovet a la revista de l'Institut J. J. Rousseau de Ginebra, «L'Éducateur», al número corresponent a la data del 10 d'octubre de 1931, article titulat *Avec les éducateurs de la Catalogne* i dedicat «À l'École d'été de Barcelone».

«Primo de Rivera, amb una simple firma, havia suprimit tota una sèrie d'institucions de cultura fundades en el transcurs dels anys precedents pels autonomistes catalans. La llengua catalana era força malvista pels poders públics; no tan sols tot l'ensenyament de les escoles es feia en castellà, sinó que els mestres dels quals se sospitava que parlaven la seva llengua materna a classe amb els seus alumnes eren severament sancionats. Una inspectora amiga nostra, acabava d'ésser enviada a Mallorca, castigada, separada del marit i dels fills, per no haver volgut perseguir alguns mestres sospitosos. Un gran nombre d'aquests havien passat la frontera; en teníem amb nosaltres a Ginebra.»

Sense anomenar-la explícitament, Bovet es refereix a Josefa Herrera (Galí havia viatjat en algunes ocasions a Ginebra i el desterrament de la seva dona a Mallorca —justificat pels repressors amb raons professionals, però, sens dubte, el fet d'ésser la dona de Galí hi influí— constituí un escàndol que ultrapassà les fronteres), encara que s'equivoqui quan parla dels fills perquè tots ells (Raimon, Maria, Francesc, Salvador i Jordi) visqueren amb ella a Palma de Mallorca.¹

Josefa Herrera i Serra s'havia format a l'Escola Superior d'Estudis de Magisteri de Madrid, centre d'inspiració institucionista i d'indiscutible nivell universitari, científic i pedagògic, que funcionà des de l'any 1909 fins al 1932, moment d'organització de la llicenciatura en Pedagogia a la Universitat. Aquesta Escola rebia mestres i llicenciats que aconseguien, amb tres anys, el títol de Mestre Normal que servia per a accedir als cossos de Professorat d'Escoles Normals o de la Inspecció d'Ensenyament Primari. Josefa Herrera, de la setena promoció (1915-1918), havia estat condeixeble de Miquel Santaló i Parvorell, catedràtic de l'Escola Normal de Girona i després director de l'Escola Normal de la Generalitat, important geògraf, i ministre de Comunicacions, l'any 1933, per Esquerra Catalana; de l'entrançable parella Catalina Vives i Pieras i Josep M. Eyaralar i Almazán, catedràtics de Ciències a l'Escola Normal de Palma de Mallorca; d'Amadeu Visa i Tristany, aleshores també catedràtic a l'Escola Normal de Palma i més tard també director de l'Escola Normal de la Generalitat. Es jubilà essent inspectora a Barcelona, l'any 1954.

D'altra banda, el testimoni viu i directe de Miquel Deià, avui mestre jubilat, ens porta a reviu aquella pàgina biogràfica de la família Galí-Herrera. Deià, aleshores mestre just sortit de l'Escola Normal de Palma, per indicació de l'Inspector en Cap d'Ensenyament Primari de les Illes Balears, Joan Capó i Valldepadrinas, treballà dos anys en un centre privat, «Liceo Ripoll», de Palma. En aquest centre cursaven els estudis els fills d'Alexandre Galí, essent Deià llur professor. Era un centre on, sense oblidar que els alumnes havien de superar l'examen d'ingrés a l'Institut, hom procurava de donar als exercicis de llengua una gran vivacitat; es feia una excursió cada dissabte i les matèries que ara en diem d'expressió plàstica i dinàmica havien assolit una considerable importància. Deià fou convidat a dinar per Galí, que li féu l'obsequi de dues obres just publicades, *La mesura objectiva del treball escolar* (traduïda al castellà l'any

1929 pel menorquí Joan Comas i Camps per indicació de Claparèda i publicada l'any 1931 per Aguilar) i *L'ensenyament de l'ortografia als infants*.

«La conversa amb En Galí s'allargà molt de temps. Aquelles paraules —recorda Deià— seves, suaus, lentes, molt pensades, aquell poder de persuasió que tenia, obraren en mi una completa transformació, no sols de la problemàtica de l'ensenyament de la llengua, sinó que em descobriren un meravellós concepte de l'escola com mai no havia escoltat ni llegit.»

Eren els anys de la direcció de l'Escola Blanquerna, en funcionament des de l'any 1924 i «camp d'experimentació pedagògica, font de les meves obres, entre elles *La Mesura Objectiva del Treball Escolar*», explica Galí. Quan l'any 1928 presentava i defensava la ponència «Com es pot mesurar la influència del bilingüisme» en el Congrés Internacional de Luxemburg, Alexandre Galí, la seva esposa Josefa Herrera i llurs fills patien les conseqüències d'una insubornable fidelitat a la llengua i a la cultura catalanes, i Mallorca era l'indret escollit pels repressors per al compliment del càstig, com tantes altres vegades dins la història (recordem Jovellanos, «hoste» al Castell del Rei Sanç, a Valldemossa, i al Castell de Bellver, a Palma, i defensor de l'ensenyament primari en la llengua pròpia del territori i de la comunitat).

Miquel Deià i Palerm, aleshores mestre novell, s'inspirà en les tècniques Freinet per a la realització de la revista «Consell» a la seva escola (aquest era el nom del poble).

«D'anada (es refereix Deià a un viatge a Santander l'any 1933), estant a Barcelona, vaig assabentar-me d'una exposició de material de la tècnica Freinet. Totes les escoles catalanes hi presentaren el bo i millor de les seves realitzacions. Allò no tenia res a veure amb el tipus d'exposicions escolars que quasi sempre han tengut molta mala premsa, sinó que era molt viva i destil·lava una gran sinceritat. Hi havia mostres de tots els materials necessaris per seguir la tècnica, col·locats d'una manera clara i pràctica. Vaig recollir una mala fi de notes i sobretot la direcció del centre, una escola d'un poble lleidetà on es podien adquirir els instruments. Tot això fou adquirit, i dia 17 de gener de 1934 sortia la revista "Consell".»

Col·laborador en les colònies d'infants organitzades per Joan Capó; secretari de la Secció de Psiquiatria Escolar del Museu Pedagògic Provincial, secció que dirigia el Dr. Joan Ignasi Valentí i Marroig; promotor de l'ús de la llengua catalana a l'ensenyament; viatger incansable i promotor, després de l'any 1940, al Col·legi Públic de Sol l'Espanyolet d'interessants iniciatives, Deià ha constituït un exemple de mestre inquiet i hereu —com tant d'altres— de la tradició pedagògica mallorquina del primer terç de segle —època riquíssima i mai no superada— en la qual, com hem vist, Alexandre Galí i Josefa Herrera —autors l'any 1932 de l'obra *Activitat i Llibertat en Educació*— d'una forma tan pròpia i no volguda directament, hi escriviren una pàgina. Pàgina que cal recordar i connectar sempre amb l'anàlisi de les idees pedagògiques, realitzacions educatives, iniciatives institucionals i evolució de les ideologies que configuren la Història de l'Educació a Mallorca —Miquel Porcel i Riera, Joan Capó i Valldepadrinas i l'Escola Normal de Palma ens constituïren eixos personals i institucionals ben característics— en el context dels països de cultura catalana, del conjunt de l'Estat espanyol i del moviment internacional de renovació educativa.

L'Escola Normal de Palma celebrà durant el mes de desembre de 1986 amb una molt documentada conferència de Miquel Deià, «Alexandre Galí i el seu temps», el centenari del naixement de Galí, esdevingut l'11 d'abril de 1886.

1. Raimon, Maria (†) i Francesc van anar certament a l'escola del Sr. Deià, van ésser deixebles directes d'ell i fan constar l'excel·lent record que en conserven. Salvador (†) que hi va ésser entre els 4 i 6 anys, potser va anar al parvulari. Jordi (1-3 anys), autor de aquesta nota, no en conserva, com és lògic, cap record.